6 Αυγούστου 2025

Γιατί ευλογούνται τα σταφύλια στην εορτή της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος

/ Γενικά Θέματα / Ειδήσεις και Ανακοινώσεις / Εκκλησία

Σύμφωνα με τον Μέγα Βασίλειο τίποτα δεν υπάρχει χωρίς αιτία, τίποτε δεν είναι τυχαίο, όλα έχουν κάποια σοφία μυστική και ανέκφραστη. Έτσι και τα φυτά και οι καρποί τους πέρα από την οικολογική τους σημασία ως οι παραγωγοί των οικοσυστημάτων είναι ψυχών λογικών διδασκαλεί και θεογνωσίας εστί εκπαιδευτήριον, που χειραγωγεί τον νου και τον οδηγεί από τα ορατά και τα αισθητά στη θεωρεία των αοράτων.

Τα φυτά αποτελούν σημαντικό στοιχείο στη λατρεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Κατά τη Θεία Ευχαριστία χρησιμοποιείται ο άρτος και ο οίνος, προϊόντα του σίτου και της αμπέλου. Κατά την ακολουθία της αρτοκλασίας ευλογείται ο σίτος, ο οίνος και το έλαιον. Επιπλέον μέσα από την λατρευτική και λειτουργική πρακτική προσφέρονται και ευλογούνται τα γεννήματα της γης, όπως τα σταφύλια και τα σύκα, κατά την εποχή της ωρίμανσης τους και γενικά κάθε πράξη και εργασία συνδεδεμένη με την γη και τη γεωργία της συνοδεύεται είτε από ευχαριστία προς

τον Δημιουργό είτε από παράκληση ώστε η καλλιέργεια και η συγκομιδή να είναι πολύκαρπη και εύκαρπη.

Πάντοτε υπήρχε η παράδοση στην Εκκλησία κατά τη διάρκεια της προσφοράς του άρτου και του οίνου για την Ευχαριστία να προσφέρονται και να ευλογούνται και άλλα προϊόντα και καρποί της γης. Όμως για να διαφυλαχθεί η παράδοση της προσφοράς μόνο άρτου και οίνου για το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, η Εκκλησία απαγόρευσε την συνήθεια της προσφοράς μη ευχαριστιακών προϊόντων κατά τη τέλεση της Θείας Ευχαριστίας.

Το μόνο που επέτρεπε η Εκκλησία ήταν η προσφορά σίτου και σταφυλιών, με την επεξήγηση ότι η προσφορά αυτή γίνεται την εποχή της ωρίμανσης των καρπών και των φρούτων ως απαρχών ευλογία, προσλαμβάνοντας ένα χαρακτήρα ευχαριστίας προς τον Θεό για την καρποφορία και ευφορία της γης. Από τον τρίτο ήδη αιώνα έχουμε ευχές απαρχών, δια των οποίων αναπέμπονται ευχαριστίες προς τον Θεό, ο οποίος έδωσε τους καρπούς για την ευφροσύνη και την τροφή των ανθρώπων και προσφέρονται στην Εκκλησία απαρχή καρπών προς ευαρέστηση και ευχαριστία του Θεού.

Σχετικά με την προσφορά και την ευλόγηση των γεννημάτων της αμπέλου διαπιστώνουμε ότι πρόκειται για αρχαία παράδοση της Εκκλησίας, με την οποία μάλιστα σχετίζονται δύο τελετές του ευχολογίου της Εκκλησίας της Πόλεως και της αυτοκρατορικής εθιμοτυπίας. Επομένως η Εκκλησία κατά παλαιά συνήθεια ευλογούσε πάντοτε τον τρύγο και τα σταφύλια, καθιερώνοντας μάλιστα και κανόνα που επέβαλε πρώτα την ευλογία του σίτου και των σταφυλιών πριν από την βρώση τους στην αρχή της συγκομιδής.

Συνέχεια αυτής της παράδοσης είναι και η ευλογία των σταφυλιών κατά την εορτή της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Χριστού. Τον δέκατο αιώνα συναντάμε στην χειρόγραφη παράδοση ευχή με την οποία η Εκκλησία ευχαριστεί τον Θεό, που ευδόκησε ώστε οι καρποί να ωριμάσουν, να γίνει η συγκομιδή τους και να ευφραίνονται οι άνθρωποι από την γεύση τους και να προσφέρεται ο οίνος, που παράγεται από αυτούς, ως δώρο για την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας. Αργότερα συναντάται και άλλη ευχή η οποία αναφέρεται στην ευλογία μόνο των σταφυλιών με σαφή αναφορά στην πνευματική ελευθερία που εγγυάται ο Χριστός δια της ευχαριστιακής ζωής.

Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι σε ορισμένα λειτουργικά τυπικά σημειώνεται πως η ευλογία των γεννημάτων της αμπέλου γινόταν κατά την εορτή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου μετά τη Θεία Λειτουργία, όπως συνέβαινε στην Πόλη, όπου ο πατριάρχης ευλογούσε την ίδια ημέρα τα σταφύλια παρουσία του αυτοκράτορα

στην Παναγία των Βλαχερνών. Ενώ σε άλλα κείμενα σημειώνεται ότι η προσφορά γινόταν κατά την εορτή της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού. Επομένως διαπιστώνει κανείς πως ο χρόνος ευλογία των καρπών της αμπέλου εξαρτιόταν και από τις συνθήκες της φύσης που επικρατούσαν σε κάθε περιοχή και την περίοδο ωρίμανσης τους.

Εάν θελήσουμε να δούμε την θεολογική σύνδεση μεταξύ της εορτής και της ευλογίας των γεννημάτων της αμπέλου, αναπόφευκτα η σκέψη μας θα ανατρέψει στην παραβολή της αμπέλου, όπου ο Χριστός παρουσιάζεται ως η Άμπελος η αληθινή και με την ευλογία των σταφυλιών τονίζεται η ανάγκη του ανθρώπου για πνευματική καρποφορία και μία μεταμορφωτική πορεία προς την αγιότητα, την κατά χάριν θέωση, την κοινωνία με τον Θεό. Άλλωστε ο Χριστός είναι η άμπελος η οποία έχει τις ρίζες της στον ουρανό, επί της γης τα κλήματα, και της οποίας το σώμα κλαδεύθηκε, αλλά όχι η ρίζα, και την τρίτη ημέρα από την κλάδευση έδωσε τον καρπό της αναστάσεως.

Επομένως με τη Μεταμόρφωση του Κυρίου, όπου αποκαλύφθηκε η δόξα Του φωτίζεται και δοξάζεται ο κόσμος. Και η κτίση κατά συνέπεια ανταποκρίνεται δοξολογικά και ευχαριστιακά σε αυτή την δωρεά, και η Εκκλησία συνηθίζει να ευλογεί τον κόσμο και τις απαρχές του. Η ευλογία των καρπών της αμπέλου τονίζει τη δοξολογική και ευχαριστιακή προσφορά της κτίσης στον Δημιουργό. Άλλωστε το σταφύλι είναι εκείνος ο καρπός που μας δίνει τον οίνο, τον οποίο και θα προσφέρουμε ώστε μαζί με τον άρτο να γίνουν Σώμα και Αίμα Χριστού, ώστε ο άνθρωπος μεταλαμβάνοντας Αυτών να γίνει σύσσωμος και σύναιμος με τον Χριστό.

Ο άνθρωπος πήρε τον κόσμο από τα χέρια του Θεού ευλογημένο και καθαγιασμένο, μεταξύ ανθρώπου και του περιβάλλοντος του υπήρχε αρμονία και συνεργασία. Η πτώση οδήγησε στη φθορά και της κτίσης καθώς η κτίση μετά την πτώση συμπορεύεται με τον άνθρωπο. Ο άνθρωπος μετά την παρακοή και την αποξένωση του από τον Θεό οδηγήθηκε στην παράχρηση και την εκμετάλλευση της κτίσης. Η φύση επαναστατεί πολλές φορές εναντίον του και τον αντιμάχεται με αποτέλεσμα η λειτουργία της από ευδόκιμη και θετική για τον άνθρωπο, γίνεται συχνά αρνητική και καταστροφική. Ο άνθρωπος νοιώθει την φύση να τον απειλεί. Η διαταραχή των σχέσεων του ανθρώπου με τον Θεό, επέφερε και την διαταραχή των σχέσεων του ανθρώπου με το δημιούργημα του Θεού, την κτίση.

Ο Χριστιανός όμως οφείλει να μην βλέπει τη φύση αποϊεροποιημένη, αλλά να την αντιλαμβάνεται ως δημιούργημα και δώρο του Θεού, αισθάνεται μέσα στον κόσμο ότι βρίσκεται μέσα στην δημιουργική αγάπη του Θεού. Ο Χριστιανός νιώθει την υποχρέωση να ανταποκριθεί στην αγάπη αυτή, να πάρει στοιχεία του υλικού κόσμου και να τα προσκομίσει στον Θεό. Προσφέρει τον άρτο και τον οίνο,

αντιπροσωπευτικά στοιχεία του υλικού κόσμου, προσάγονται ευχαριστιακά στον Θεό και μετά τον καθαγιασμό τους, προσφέρονται και πάλι στον άνθρωπο ως Σώμα και Αίμα Χριστού, προγευόμενος έτσι ο άνθρωπος τον κόσμο που εσχατολογικά θα μεταμορφωθεί εν Χριστώ.

Πηγή: Ιερομόναχος Γεννάδιος Μανώλης – Pemptousia.gr